

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1130

Vragen van het lid **Omtzigt** (Omtzigt) aan de Ministers van Buitenlandse Zaken, voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Financiën over *de gesprekken die de Nederlandse gezant voor Afghanistan voert met de top van het Taliban regime in Afghanistan over financiering van zorg- en onderwijsalarissen* (ingezonden 24 november 2021).

Antwoord van Minister **Knapen** (Buitenlandse Zaken), Minister **De Bruijn** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) en Minister **Hoekstra** (Financiën) (ontvangen 16 december 2021).

Vraag 1

Heeft u kennis genomen van het bericht van het Duitse Ministerie van Buitenlandse Zaken dat een Duits/Nederlandse delegatie (namens Nederland: Emiel de Bont) gesprekken voerde, onder andere met de personen die de Taliban beschouwt als de Vice-Minister-President, de (andere) Vice-Minister-President, de Minister van Buitenlandse Zaken en het hoofd van de inlichtingendiensten van de Taliban? En heeft u kennis genomen dat zij ook een gesprek voerden met de voormalig president van Afghanistan, dhr. Karzai?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Kunt u aangeven met welk mandaat Nederland een gesprek voert met de hele top van de Taliban?

Antwoord 2

Het bezoek vond plaats in de context van de toezegging van het kabinet om al het mogelijke te doen om vrije doorgang te verkrijgen voor mensen die in aanmerking komen voor overbrenging naar Nederland. Om vrije doorgang te verkrijgen is medewerking van de Taliban vereist. Het kabinet heeft al eerder aangegeven, in de brieven van 26 augustus en 14 september aan de Kamer, dat het hiervoor nodig kan zijn operationele contacten met de Taliban te onderhouden. De inzet van het kabinet is om middels eerste operationele contacten met de Taliban te komen tot praktische afspraken over vrije doorgang voor personen die voor overbrenging naar Nederland in aanmer-

¹ <https://twitter.com/GermanyDiplo/status/1461416686070943747?s=20>

king komen. In dat licht vond dit bezoek plaats. Daarnaast stonden vrije toegang voor humanitaire hulpverleners, inclusief vrouwen, eerbiediging van mensenrechten, waaronder de positie van vrouwen en het recht op onderwijs voor meisjes, en de strijd tegen terrorisme op de agenda.

Vraag 3

Welke van deze personen met wie gesproken is, staan op de sanctielijst van de Verenigde Naties (VN) en van de Europese Unie?

Antwoord 3

De twee gezanten spraken tijdens het bezoek met diverse vertegenwoordigers van de Taliban: Mullah Abdul Ghani Baradar (eerste de facto vicepremier), Abdul Salam Hanafi (tweede de facto vicepremier), Amir Khan Muttaqi (de facto Minister van Buitenlandse Zaken en Abdul Haq Wassiq (Directeur van het General Directorate for Intelligence). Dit betreft personen die op de sanctielijst van de VN staan, zoals omgezet in EU recht.

Vraag 4

Wat is het beleid inzake gesprekken met en toezeggingen aan mensen die op de sanctielijsten staan?

Antwoord 4

Leden van de Taliban die op de sanctielijst staan, zijn onderhevig aan drie maatregelen: 1) bevrozing van (financiële) tegoeden 2) inreisbeperkingen (reisverbod) en 3) verbod van levering van wapens. Het is niet verboden om met deze personen op de sanctielijst te praten. Het uitgangspunt van het kabinet is hierbij terughoudendheid te betrachten, maar daarbij steeds ook een afweging te maken met inachtneming van nut en noodzaak van dergelijke gesprekken. Zie ook het antwoord op vraag 2

Vraag 5

Welke toezeggingen zijn gedaan in de vorm van financiering van het onderwijs- en zorgsalarissen in Afghanistan?

Antwoord 5

Er zijn geen toezeggingen gedaan in de vorm van financiering van onderwijs- en zorgsalarissen. Zoals ook in de persverklaring die Duitsland en Nederland na afloop van het bezoek hebben uitgegeven, hebben de gezanten van Duitsland en Nederland hun bereidheid uitgesproken samen met internationale partners te onderzoeken of het mogelijk is de rechtstreekse uitbetaling van salarissen voor gezondheidswerkers en leraren via internationale organisaties te laten verlopen.

Vraag 6

Namens wie heeft de Nederlandse gezant gesprekken gevoerd en met welk mandaat? Wie heeft dat mandaat geaccordeerd?

Antwoord 6

De Nederlandse Gezant heeft deze gesprekken gevoerd namens de Nederlandse regering. Zie voor antwoord op de rest van de vraag het antwoord op vraag 2. De inhoudelijke kaders voor de gesprekken werden gevormd door de EU Raadsconclusies Afghanistan en de daarin benoemde vijf benchmarks voor stapsgewijze engagement van de Taliban². Zie hiervoor ook het antwoord op vraag 13.

Vraag 7

Wat zijn de uitkomsten van de gesprekken? Zijn er toezeggingen gedaan? Kunt u de relevante documenten over de uitkomsten met de Kamer delen?

Antwoord 7

In de diverse gesprekken hebben de beide gezanten enkele duidelijke boodschappen aan de vertegenwoordigers van de Taliban overgebracht, waaronder:

² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11713-2021-REV-2/en/pdf>

- dat zij nu eerstverantwoordelijk zijn voor de veiligheid van alle ingezetenen en dat zij op die verantwoordelijkheid zullen worden aangesproken door de internationale gemeenschap;
- dat Afghanen vrij moeten zijn om internationaal te kunnen reizen, en dat van het Taliban-bewind verwacht wordt dat zij daaraan meewerken v.w.b. die Afghanen die in aanmerking komen om naar derde landen over te komen (waaronder specifiek Nederland);
- veilige en ongehinderde toegang voor humanitaire hulp, inclusief de mogelijkheid voor vrouwen om daarbij te werken;
- gelijke toegang tot onderwijs voor jongens en meisjes, en de mogelijkheid voor vrouwelijke onderwijzers om les te geven;
- inclusiever bestuur en het respecteren van de fundamentele rechten van alle Afghanen;
- voorkomen dat Afghanistan gebruikt kan worden als uitvalsbasis voor internationaal terrorisme.

Tevens is gesproken over de mogelijkheden voor de internationale gemeenschap om naast humanitaire hulp ook ondersteuning van basisvoorzieningen te verlenen. Zoals aangegeven in de Kamerbrief «Toekomstige hulp aan en inzet in Afghanistan» van 16 november jl. (Kamerstuk 27 925 nr. 867) wordt in internationaal verband gesproken over de wenselijkheid en mogelijkheden hiertoe. Het kabinet is zich ervan bewust dat dergelijke ontwikkelingssteun dilemma's met zich meebrengt en daarom zorgvuldige afweging vergt, in nauwe samenspraak met internationale partners. Door de Duitse en Nederlandse gezanten is bereidheid geuit om samen met internationale partners de mogelijkheden voor het via internationale organisaties verstrekken van directe betalingen van salarissen voor gezondheidswerkers en onderwijzers te bestuderen. De Duits-Nederlandse delegatie wees daarbij indringend op het belang van gelijke toegang tot onderwijs voor jongens en meisjes, alsook het behoud van het bestaande onderwijscurriculum, inclusief bestuur en bescherming van de fundamentele rechten van alle Afghanen: mannen, vrouwen, jongens en meisjes.

De vertegenwoordigers van de Taliban hebben in de gesprekken onder andere toegezegd dat humanitaire hulp ongehinderd en veilig verleend kan worden, inclusief door vrouwen. Tevens is medewerking toegezegd voor veilige doorgang voor Afghanen die het land willen verlaten. Van hun kant vroegen de Taliban aandacht voor de kritieke situatie van de economie, de acute liquiditeitscrisis en, met de winter in aantocht, de zorgwekkende humanitaire situatie in het land.

Tijdens alle gesprekken die plaatsvonden tijdens het bezoek is door de Nederlandse Gezant nadrukkelijk de vrije en veilige doorgang van Afghanen die voor overbrenging naar Nederland in aanmerking komen aan de orde gebracht. Daarbij is verzocht om medewerking op alle niveaus. Voorts is het belang onderstreept van het onthouden en tegengaan van vergeldingsacties tegen Afghanen die met het Westen geassocieerd worden en andere kwetsbare groepen, zoals mensenrechtenverdedigers, journalisten en hun *fixers*, vrouwelijke gezagsdragers, en NGO-medewerkers. Hierbij is tevens de boodschap afgegeven dat het verder ontwikkelen van deze initiële operationele contacten zal afhangen van de naleving door de Taliban van de door hen gedane toezeggingen hieromtrent.

Naar aanleiding van het bezoek hebben Nederland en Duitsland een gezamenlijke verklaring afgegeven. Deze is bij deze beantwoording bijgevoegd.³

Vraag 8

Indien er mogelijkheden zijn dat er geld overgemaakt wordt voor salarissen van onderwijs- en zorgpersoneel in Afghanistan, op welk artikel van de begroting of uit welk budget gebeurt dat dan?

Antwoord 8

De beleidsartikelen waar in de BHOS-begroting van 2022 middelen voor inzet in Afghanistan zijn gebudgetteerd zijn hoofdzakelijk beleidsartikelen 4.2 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking en 4.3

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Veiligheid en rechtstaatontwikkeling. Daarnaast is de mogelijke inzet van humanitaire hulp begroot op artikel 4.1 Humanitaire hulp. Op de BZ-begroting zijn bedragen gebudgetteerd op de beleidsartikelen 5.1 Versterkte internationale rechtsorde, en artikel 5.4 Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden op de BZ-begroting. Daarnaast zouden eventueel vanuit beleidsartikel 5.2 Veiligheid en stabiliteit activiteiten kunnen worden opgestart. Gezien de blijvend fluïde situatie in Afghanistan is nu nog niet te zeggen in hoeverre gebudgetteerde bedragen voor Afghanistan daadwerkelijk tot uitgaven zullen leiden dan wel vanuit welk beleidsartikel dit zal gebeuren. Dit kan afhangen van het soort activiteit dat wordt ondernomen.

Vraag 9

Is de Kamer op enig moment geïnformeerd dat Nederlands geld (direct of via internationale organisaties) uitgegeven kan worden als salarissen voor onderwijzers en medische personeel in Afghanistan onder de Taliban? Zo ja, waar en wanneer?

Antwoord 9

Het kabinet heeft de Kamer sinds de machtsovername door de Taliban geregeld geïnformeerd over de overwegingen die zijn gemaakt aangaande mogelijke steun voor Afghanen, inclusief mogelijke steun voor het verstrekken van basisdiensten. Zo meldde het kabinet in de stand van zakenbrief van 14 september jl. dat «de Nederlandse OS-steun aan niet-gouvernementele en internationale organisaties in Afghanistan tijdelijk *on hold* gezet [is]. Het kabinet is momenteel met deze organisaties in gesprek over mogelijkheden om de Afghaanse bevolking te blijven steunen en onder welke voorwaarden steun kan plaatsvinden.» In de Geannoteerde Agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 11 oktober jl. meldde het kabinet: «In internationaal verband wordt momenteel gesproken over de wenselijkheid en mogelijkheid van een (tijdelijke) OS-bijdrage aan de verlening van basisdiensten in de onderwijs- en gezondheidssector, buiten de Taliban om, teneinde een implosie van deze sectoren te voorkomen.» In de brief «Toekomstige hulp aan en inzet in Afghanistan» van 16 november jl. ging het kabinet in meer detail in op mogelijke steun voor de onderwijs- en gezondheidssectoren en berichtte het kabinet over de inspanningen die op dit vlak in Europese en multilaterale context plaatsvonden. In het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking van 19 november 2021⁴ is aangegeven dat de Europese Commissie 250 miljoen euro beschikbaar heeft gesteld voor de tijdelijke levering van basisdiensten, door de EU «humanitair plus» genoemd. Deze hulp wordt verleend via ngo's en internationale organisaties, buiten de Taliban om en zonder daarbij de Taliban te legitimeren. Uit deze fondsen kunnen ngo's en internationale organisaties ook salarissen en (dag)vergoedingen betalen van gezondheidswerkers en onderwijspersoneel, wier inzet essentieel is om de levering van basisdiensten overeind te houden. De Commissie heeft hiervoor een eerste programma-voorstel via comitologie aan de lidstaten voorgelegd om hier concreet invulling aan te geven en gaat nu met de uitvoering aan de slag. Dit betreft een herprogrammering van 197 miljoen euro uit stopgezette OS-projecten in Afghanistan. Op aandringen van Nederland zijn in het programmadocument expliciet principes opgenomen die in acht genomen moeten worden, waaronder het garanderen van gelijke toegang voor meisjes, vrouwen en minderheden, het voorkomen van bemoeienis van de Taliban in het management en personeelsbeleid van de activiteiten, en het zorgen dat steun via multilaterale organisaties en ngo's, en niet (direct of indirect) via de Taliban, wordt verstrekt. Het kabinet zal er nauw op toe blijven zien dat bij de uitwerking en invulling van steun de genoemde principes zullen worden meegenomen. Nederland riep in de RBZ/OS van 19 november bovendien op om de steun aan Afghaanse regio's te differentiëren en daarbij goed gedrag (bijvoorbeeld op het gebied van gendergelijkheid) te stimuleren.

⁴ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z21385&did=2021D45629

Vraag 10

Op welk begrotingsartikel van de begroting voor 2022 staat geld dat overgemaakt kan worden naar Afghanistan en welke voorwaarden zijn daarvoor van toepassing?

Antwoord 10

Gezien de blijvend fluïde situatie in Afghanistan is nu nog niet te zeggen in hoeverre gebudgetteerde of geraamde bedragen voor Afghanistan daadwerkelijk tot uitgaven zullen leiden dan wel vanuit welk beleidsartikel dit zal gebeuren. Voorlopig staat de Nederlandse OS-steun aan niet-gouvernementele en internationale organisaties nog «on hold». De Kamer zal schriftelijk worden geïnformeerd wanneer dit verandert.

Voor 2022 zijn op meerdere begrotingsartikelen uitgaven geraamd of gebudgetteerd die mogelijk overgemaakt kunnen worden ten behoeve van Afghaanse burgers. Volgens de HGIS-nota 2022 bedraagt het voor Afghanistan gealloceerde ODA-budget in 2022 op de BHOS-begroting 30 miljoen euro. Dit betreft aan de post Kaboel gedelegeerde OS-middelen die zijn gebudgetteerd op beleidsartikel 4.3 Veiligheid en rechtstaatontwikkeling. Daarnaast is er voor een OS-activiteit op het gebied van migratiesamenwerking op beleidsartikel 4.2 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking van uit centrale middelen een activiteit geraamd ter grootte van EUR 0,2 miljoen.

Ten slotte is het mogelijk dat vanuit andere instrumenten of vanuit de BZ-begroting activiteiten voor Afghanistan worden opgestart, bijvoorbeeld vanuit het Mensenrechtenfonds, het Stabiliteitsfonds of het Klein Programma Fonds non-ODA vanuit respectievelijk de beleidsartikelen 5.1 Versterkte internationale rechtsorde, 5.2 Veiligheid en stabiliteit of artikel 5.4 Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden op de BZ-begroting. Vanuit het Mensenrechtenfonds is EUR 50.000 begroot voor 2022 en vanuit het Klein Programma Fonds non-ODA EUR 20.000.

Indien het kabinet zou besluiten om ontwikkelingssteun te verlenen ten behoeve van Afghanen, dan zullen daar strikte voorwaarden aan verbonden worden. Deze voorwaarden zijn onder meer verwoord in Kamerbrief «Toekomstige hulp en inzet in Afghanistan» van 16 november jl. (Kamerstuk 27 925 nr. 867).

Humanitaire hulp wordt begroot op het beleidsartikel 4.1 Humanitaire hulp van de BHOS-begroting. Op het gebied van humanitaire hulp is, in tegenstelling tot reguliere ontwikkelingssamenwerking, het kabinet terughoudend in het opstellen van harde voorwaarden. Noodhulp dient te worden verleend in lijn met de humanitaire principes (onafhankelijkheid, onpartijdigheid, neutraliteit en menselijkheid), zoals ook vermeld in de Kamerbrief «Toekomstige hulp en inzet in Afghanistan» van 16 november jl. (Kamerstuk 27 925 nr. 867).

Vraag 11

Bent u ervan op de hoogte dat elke financiële steun aan de Taliban onder het VN-sanctieregime en het EU-sanctieregime verboden is?

Antwoord 11

Onder het VN-sanctieregime, dat is omgezet in het EU-sanctieregime, zijn specifieke personen of entiteiten gelieerd aan de Taliban op de sanctielijst geplaatst. De Taliban als organisatie is niet geplaatst op de terrorisme-sanctielijst van de VN noch op die van de EU.

Wat betreft de gesanctioneerde personen, is het verboden om geld, of andere economische middelen, beschikbaar te stellen. Hierbij zijn inbegrepen tegoeden die afkomstig zijn van eigendom of goederen die direct of indirect in bezit zijn of onder beheer staan van die personen, groepen, ondernemingen of entiteiten, of van personen die namens hen of op hun aanwijzing handelen.

Het kabinet verleent geen financiële steun aan de Taliban, zoals tevens is verzocht in de motie-De Roon (Kamerstuk 29 725, nr. 836). Zoals ook genoemd in het antwoord op vraag 9, bepleit het kabinet in gesprekken met partners dat eventuele ontwikkelingssteun ten behoeve van de Afghaanse bevolking via ngo's en internationale organisaties dient te worden verleend, buiten de Taliban om.

Vraag 12

Is het correct dat als de Taliban een vorm van belasting zou heffen op salarissen die betaald worden, er sprake is van overtreding van het sanctieregime?

Antwoord 12

Zoals beschreven in het antwoord op vraag 11 is de Taliban als organisatie niet geplaatst op de VN-sanctielijst. Bij het toezien op naleving van sancties tegen op sanctielijst geplaatste personen of entiteiten moeten VN-leden, en dus ook Nederland, krachtdadig en vastberaden optreden om de stromen van de onder het antwoord op vraag 11 beschreven middelen naar gesanctioneerde personen in te dammen ter voorkoming van het misbruik van non-profitorganisaties, en tegelijkertijd te werken aan het beperken van de gevolgen voor legitieme activiteiten via deze kanalen. Er moet daarom voorkomen worden dat bij steun aan de noodlijdende Afghaanse bevolking geld of andere economische middelen, waaronder belastingen, beschikbaar gesteld worden specifiek aan deze personen.

Vraag 13

Is er sprake van een gezamenlijke strategie ten opzichte van Afghanistan onder de EU-landen en/of de NAVO-landen? Zo ja, welke is dat dan en waar zijn daarover afspraken gemaakt?

Antwoord 13

In internationaal verband, en dus ook in EU- en NAVO-verband, wordt de situatie in Afghanistan regelmatig besproken. Deze discussies richten zich primair op de prioriteiten zoals ook onder het antwoord op vraag 7 weergegeven. De internationale gemeenschap beoogt hierover eensgezinde boodschappen richting de Taliban af te geven. Op 21 september jl. werden door de EU lidstaten Raadsconclusies over Afghanistan aangenomen. De vijf benchmarks die daarin zijn genoemd (veilige doorgang; mensenrechten (in het bijzonder vrouwen en meisjes); ongehinderde humanitaire hulp; voorkomen dat Afghanistan een uitvalsbasis wordt voor terrorisme; inclusieve regering) vormen de leidraad voor de EU-inzet en vormden zoals aangegeven ook de kaders voor de gesprekken van de Duitse en Nederlandse gezanten met vertegenwoordigers van de Taliban. In de informele RBZ/OS van 11 oktober werd gesproken over de EU ontwikkelingssamenwerkingsinzet in Afghanistan en werd het belang onderstreept om hierin zoveel mogelijk in EU-verband op te trekken. Tijdens de RBZ/OS van 19 november werd hier ook kort over gesproken. In NAVO-verband zijn bondgenoten eensgezind over de noodzaak van het voorkomen dat Afghanistan opnieuw een veilige haven biedt aan terroristen die een bedreiging kunnen vormen voor onze veiligheid. Over een mogelijke NAVO-rol daartoe zijn vooralsnog geen afspraken gemaakt. Wel zijn bondgenoten overeengekomen dat er een interne dreigingsanalyse opgesteld zal worden om de discussie over mogelijke vervolgstappen te informeren.

Vraag 14

Kunt u deze vragen één voor één en binnen een week beantwoorden – of eerder indien eerder toestemming gegeven wordt?

Antwoord 14

De vragen zijn één voor één beantwoord binnen de gebruikelijke beantwoordingstermijn van drie weken.